

Юрій ДАНИЛЕЦЬ

АРХІЄПИСКОП ОЛЕКСІЙ (ДЕХТЕРЬОВ): ЖИТТЄВИЙ ТА ТВОРЧИЙ ШЛЯХ (1889-1959)

Постать архієпископа Олексія (Дехтерьова) (Дехтерева, Дехтярева) недостатньо досліджена в сучасній українській історіографії. Попри те, що він значний проміжок часу проживав на Закарпатті, проводив активну місіонерську та видавничу діяльність, сучасні дослідники чомусь залишали його поза увагою. Невеликі біографічні нариси про нього помістили в своїх працях французький дослідник Антуан Нів'єр¹, словацький історик Любича Гарбульова², російський історик Володимир Колупаєв³. Слід також відзначити публікації А. Буєвського⁴, прот. А. Ки-

реєва⁵, Е. Бахметьевой⁶. Щоб ширше розкрити біографію архієпископа Олексія та дослідити його науково-публіцистичну діяльність, ми вважали за потрібне залучити безпосереднього його праці, що виходили окремо та друкувалися на сторінках різних видань, матеріали церковної періодики, серед яких журнали «Журнал Московской патриархии», «Вісник православного екзархату Московської патріархії в Чехословаччині», газети «Православная Карпатская Русь», «Православная Русь», церковні календарі.

Народився Олександр Петрович Дехтерьов 19 квітня (2 травня) 1889 р. у м. Вільно. Про дитинство майбутнього подвижника відомо

із його спогадів записаних у 1950 р.: «...С самых ранних детских лет я был окружен церковным бытом, дышал церковным воздухом. Мои родители, братья, двоюродные семьи были людьми религиозными и строго церковными, что и на мне отражалось, что и меня воспитало "в ограде Церкви". Как помню, еще трехлетним мальчиком я вижу себя в церкви, сидящим на ступенях амвона. Чаще всего я бывал в церкви со старушкой няней, вынянчившей всех моих старших братьев и жившей у нас на покое на правах близкого человека. Это она, старенькая няня, научила меня первым молитвам; это она первая крестила меня утром и – последняя – крестила на сон грядущий; это она с великим усердием водила меня в церковь: в погоду и непогоду...»⁷. У 1908 р. Олександр закінчив місцеву класичну гімназію, а в 1911 р. – Лібавське⁸ морське училище зі спеціальністю штурмана далекого плавання. Працював капітаном океанічного пароплава «Бірма» при Російському Східно-Азіатському товаристві пароплавання й торгівлі⁹. Судно здійснювало регулярні рейси на російсько-американських лініях, зокрема плавало до Нью-Йорку. Це був великий чотирихвощоголовий корабель, з чотирма палубами. Пароплав «Бірма» відзначилася у двох відомих подіях: прийняв повідомлення про гибель «Титаніка» й намагався надати йому допомогу¹⁰ та доставив російську команду на V Олімпійські ігри до Швеції¹¹. У 1913-1914 рр. Дехтерьов – науковий співробітник Відділу статистики по обстеженню флори субтропіків Закавказзя. Друкує свої поезії на сторінках віленської газети «Северо-западный голос». У 1906 р. видав збірку віршів «Неокрепшие крылья»¹². Працюючи на флоті, дописує про морські подорожі до журналів «Вершины» (СПб.) та «Вокруг света» (М.)¹³. З початком Першої світової війни служив у технічному відділі 12 армії, потім завідує верфі в Ризі.

У 1917 р. опиняється в кордонах війська Донського. Займається журналістикою, співробітничав з газетами «Приазовский край», «Воронежский телеграф», редактор літературно-художнього журналу «Лучи солнца» (вийшов один номер). При отамані П. Краснові починає займатися організацією скаутського руху. Старший скаут юнацької організації «Русский скаут», видає «Педагогическую газету» та газету «Донской скаут»¹⁴. Про роки, проведені на Дону, о. Олексій в 1949 р. згадував: «1918 и 1919 годы я провел на Дону. Будучи старшим скаутом Дона, организуя в городах и станицах дружины и отряды мальчиков и девочек – скаутов, я невольно был свидетелем исключительных дел, превосходящих всякое представление о возможности массового подвига, когда дети, забывая об отдыхе, играх, еде, все свободное от учебных и домашних занятий время проводили в лазаретах, на питательных пунктах и в учреждениях, заменяя

санитаров и технических служащих, так как обслуживающих людей не хватало: фронт поглощал всех, кто был здоров»¹⁵.

У 1920 р. внаслідок евакуації російської армії прибув до Туреччини. Працював вихователем гімназії ім. барона П. Врангеля в Галліполі, викладачем російської школи на о. Халка¹⁶. Член Константинопольського комітету товариства «Русский скаут». З 1923 р. О. Дехтерьев проживав в Болгарії¹⁷. Співробітник відділу шкільного виховання дітей в Болгарії (1924-1934), вчитель гімназії в Тирново та Шумен. Засновник та керівник інтернату «Моя маленькая Россия». Працюючи на вчительській ниві, О. Дехтерьев публікує свої статті на тематику виховання дітей на сторінках празьких журналів «Русская школа за рубежом» та «Вестник Педагогического бюро по делам средней и низшей школы за границей». У Болгарії виходить ряд його книжок: «Смерть игрушки. Рассказы» (1929), «С детьми эмиграции. 1920-1930», «Моя маленькая Россия», «SOS. Во всеоружии сердца» (1931), «Розовый домъ: рассказы: 1921-1932 гг.» (1932). Допишує в газети «Русский голос» (Львів), «Русский народный голос» (Ужгород), «Рассвет» (Чикаго), «Русский голос» (Белград), «Молва», «Меч» (Варшава), «Православная Карпатская Русь» (Владомирово)¹⁸.

Перебуваючи в еміграції, підтримував листування з ієромонахом Саввою (Струве), що проживав в монастирі Іова Почаївського на Пряшівщині. У 1934 р. він залишає Болгарію і перебирається до Чехословаччини. При монастирі виконував різні послушання: викладав російську мову та математику у монастирській школі, у навколишніх селах навчав дітей Закону Божому, редагував газету «Православная Русь»¹⁹. За ініціативи О. Дехтерьева в 1934 р. в «Православній Русі» з'явився додаток «Детство и юность». Нове видання ставило своїм завданням християнське виховання та згуртування російського православного юнацтва в еміграції. У квітні 1935 р. пострижений в чернецтво з іменем Олексій. У цьому ж році видав книжку «Писатель ангельского чина», присвячену святому Ігнатію (Брянчанинову). У квітні 1936 р. переїхав до Мукачеве, де став редактором офіційного видання Мукачівсько-Пряшівської православної єпархії - журналу «Православный Карпаторусский вестник», змінивши на цій посаді ієромонаха Аверкія (Таушева). На сторінках цього видання подає цілий ряд статей з різних питань розвитку церкви: «Пасхальные дни в Мармарошской долине», «Поездка его преосв. епископа Дамаскина по епархии», «День православия на Подкарпатской Руси», «Поездка на Мараморощ» та ін. Цікавиться історією православних монастирів на Підкарпатській Русі. У типографії «Школьная помощь» в Ужгороді друкує брошури, присвячені діяльності жіночих монастирів в Домбоках та Липчі²⁰, співробітничає з місцевими та зарубіжними періо-

дичними виданнями: «Православная Русь» (Владомирово), «Свѣтъ» (Вількес-Барре), «Русский народный голос» (Ужгород) та ін. У 1937 р. видає книгу «Русский скаут в Чехословакии». Продовжує роботу з молоддю, був одним із організаторів з'їзду Союзу православної молоді Підкарпатської Русі в Липчанському монастирі в 1938 р.²¹ У грудні 1938 р. єпископом Мукачівсько-Пряшівським Володимиром (Раїчем) рукоположений в ієромонахи та призначений настоятелем православного храму-пам'ятника в Ужгороді. На посаді священника він проводить активну місіонерську роботу, підтримує контакти з білоемігрантською спільнотою у світі.

У вересні 1939 г. залишає Ужгород і виїжджає до Белграду. У 1941 р. стає настоятелем російського храму на честь вел. кн. Олександра Невського в Олександрії. На той час цей приход відносився до юрисдикції Російської православної церкви за кордоном. Під час візиту в Єгипет патріарха Московського і всія Русі Олексія I (Симанського) 14 червня 1945 р. перейшов в підпорядкування Московської патріархії²². 1 листопада 1946 р. підвищений до сану архімандрита. В 1947 р. прийняв радянське громадянство²³.

У серпні 1948 р. арештований місцевою владою за звинуваченням в прокомуністичній пропаганді. До 11 травня 1949 р. перебував в ув'язненні у фортеці Комель-Дік, після чого був висланий в СРСР. Про свій арешт і перебування у в'язниці о. Алексій писав: «Сперва меня поместили в общей камере с уголовными преступниками (убийцами, крупными торговцами гашиша, дельцами черной биржи). Я был в жару, бредил и благодаря этому слабо реагировал на все явления... Почти полтора месяца я не мог добиться ни врача, ни лекарства, хотя очень ослабел и галлюцинировал, так как осложнения от невылеченного гриппа перешли на мозг... На десятый день после ареста я был переведен в одиночную камеру, где и пробыл до 11 мая 1949 г. Моя камера представляла собой каменный продолговатый мешок (5 шагов длиной и 3 шага в ширину); высоко вверху были два очень узких окна – в решетке и в частой проволоке; стекло не было, так что зимой холодный ветер с моря свободно гулял по камере...»²⁴.

Після повернення до Москви призначений на посаду бібліотекаря Троїце-Сергієвої лаври. Публікується на сторінках «Журналу Московської патріархії»²⁵. У грудні 1949 р. направлений в розпорядження Чехословацького екзархату²⁶. 30 грудня 1949 р. собор православного духовенства в Пряшеві обрав його єпископом²⁷. 3 лютого 1950 р. в Празі відбулося наречення в єпископи²⁸. 12 лютого 1950 р. в кафедральному соборі Олександра Невського в Пряшеві відбулося його хіротонія. Літургію і хіротонію здійснили митрополит Кру-

тицький і Коломенський Миколай (Ярушевич), екзарх, митрополит Празький і всієї Чехословаччини Єлевферій (Воронцов), архієпископ Львівський і Тернопільський Макарій (Оксіюк), єпископ Оломоуцько-Брненський Честмир (Крачмар)²⁹. На літургії були присутні шістнадцять священників Пряшівської єпархії, офіційні представники чехословацького уряду, радянського посольства в Празі та радянського консульства в Братиславі, представники місцевих політичних та адміністративних установ³⁰. У 1951 р. у Пряшеві вийшла книга єпископа Олексія «"И мир, и безмятежие даруя..." Вклад Православной церкви в дело мира. 1950-1951 гг.». У виданні було зібрано виступи єпископа, виголошені на різних зібраннях та витяги з щоденника про перебування на пастирській роботі в Африці³¹.

Керувати Пряшівською єпархією було важко, тому що вона в більшості складалася з колишніх греко-католиків. На початку 1955 р. серед пастви єпископа Олексія почали проявлятися випадки переходу в католицизм. Стурбоване посиленням впливу католицької церкви в Словаччині державне управління у справах церкви Чехословаччини звинуватило єпископа Олексія в бездіяльності і поставило перед МЗС СРСР питання про необхідність його заміни іншим архієреєм³². Влітку 1955 р. єпископ Олександр залишив Пряшів і переїхав до Москви.

За дорученням Синоду 22 листопада 1955 р. призначений тимчасово керуючим Віленською єпархією, з 22 листопада 1955 р. – єпископ Віленський і Литовський³³. 25 липня 1957 р. підвищений до сану архієпископа. На новій кафедрі владика показав себе хорошим адміністратором. За його клопотаннями патріархія відпускала кошти на ремонт храмів Литви та на дотації духовенству. Він регулярно на єпархіальній машині відвідував парафії, на місцях вивчав їх фінансовий стан. За три роки діяльності в єпархії було відновлено більшість храмів³⁴. Перебуваючи в Чехословаччині та Литві, він продовжує цікавитися літературою, підтримує листування з прозаїком М. Роциним (Федоровим), поетом і прозаїком А. Ладинським та іншими³⁵. Помер 19 квітня 1959 р. Похований в крипті Свято-Духового собору у Вільнюсі³⁶.

Документи і матеріали:

До наукового обігу вводиться п'ять статей О. Дехтерьова, опублікованих на сторінках «Православного Карпаторусского вестника» в Ужгороді в 1935-1938 рр. Публікації містять важливу інформацію про розвиток православ'я на Підкарпатській Русі у міжвоєнний період, етнографічні спостереження автора.

№ 1

Три конференції

Въ юль мѣсяць нынѣшняго года состоялись три конференції Пряшевскаго и Подкарпатскаго православнаго духовенства: одна – въ обители Преп. Іова на Пряшевской Руси и двѣ – въ Св. Николаевскомъ монастырѣ на Подкарпатской Руси. Всѣ конференції прошли подъ предсѣдательствомъ православнаго владыки Дамаскина, епископа Мукачево-Пряшевскаго³⁷.

Въ конференціяхъ принимали участіе четыре архимандрита, два игумена и около полутораста іереевъ бѣлаго и чернаго духовенства. Этотъ съѣздъ далъ почувствовать каждому участнику всю мощь, всю крѣпость мѣстнаго духовнаго сословія, которое здѣсь – какъ единое цѣлое, какъ единая душа.

Просто не вѣрится, что еще шесть-семь лѣтъ тому назадъ у насъ подымались вопросы о разныхъ юрисдикціяхъ, отъ чего нынѣ и слѣда не осталось. Все объединено теперь – подъ единымъ лозунгомъ: трудъ и служеніе во славу нашей православной епархіи.

На всѣхъ трехъ конференціяхъ особенно было замѣтно, какой огромный интересъ проявляетъ наше духовенство къ народной жизни, ко всему, чѣмъ живетъ и дышетъ народъ. Всѣми участниками невольно ощущалось, что наше православное духовенство – народное духовенство, что, представляя собой сословіе, оно не замкнулось въ касту, но всѣ свои жизненные интересы сосредоточило на народѣ, просвѣщая его и оберегая отъ всевозможныхъ случайностей.

Это сословіе вышло изъ народа, ставъ таковымъ въ силу духовныхъ традицій, но не порвало съ селомъ, что въ нашихъ глазахъ особенно цѣнно.

На конференціяхъ было разрѣшено множество практическихъ вопросовъ изъ пастырскаго быта, какъ то богослужебные, педагогическіе, административные и т. д.

Всѣ три недѣли прошли въ религіозной атмосферѣ. Ежедневно отправлялись богослуженія по строгому монашескому уставу, оставивъ по себѣ у всѣхъ участниковъ конференції неизгладимое впечатленіе.

Польза отъ подобныхъ съѣздовъ очевидна, ее нельзя оспаривать. Положительно необходимо хотя бы разъ въ году созывать духовенство, чтобы путемъ общенія другъ съ другомъ выяснять всѣ нужды пастырской практики, обсуждать ихъ, выносить тѣ или иныя рѣшенія и тутъ же получать отъ правящаго епископа заключительное благословеніе.

На конференціяхъ были прочитаны лекціи: іеросхимонахомъ о. Кассіаномъ³⁸ – о священствѣ и о духовничествѣ (5), іеросхимонахомъ

о. Аверкіємъ (Таушевымъ)³⁹ – о православной русской религиозной культурѣ (3), инокомъ о. Алексіемъ (Дехтеревымъ) – о религиозномъ воспитаніи и о методахъ преподаванія Закона Божія (7), священникомъ о. Георгіемъ Поланчакъ⁴⁰ – о пчеловодствѣ (1) и г. Сувчинскимъ – о веденіи метрихъ (1).

Іюль 1935. Инокъ Алексій⁴¹.

№ 2

Освященіе основанія храма въ селѣ Бѣлки

23 іюня утромъ преосвященнѣйшій владыка Дамаскинъ ѣздилъ въ большое село Бѣлки. Епископа сопровождали личный секретарь его преосв. о. Милорадъ Стефановичъ, протодіаконъ о. Іоаннъ Кополовичъ⁴² и пишущій эти строки въ качествѣ корреспондента.

Почти у самыхъ Бѣлокъ нашъ автомобиль перегналъ крестный ходъ, направляющійся изъ ближайшаго села къ мѣсту закладки храма. Еще ближе къ Бѣлкамъ насъ встрѣтила бандерія, состоявшая изъ полусотни всадниковъ, всего больше подростковъ лѣтъ о 12-15, гордо державшихся на своихъ красивыхъ, стройныхъ коняхъ. Всѣ въ бѣлыхъ рубашкахъ, и – черезъ плечо – наша русская трехцвѣтная лента. Впереди – взрослый всадникъ съ огромнымъ, тоже трех цвѣтнымъ флагомъ.

Автомобиль остановился на минуту, и владыка вышелъ на шоссе. Старшій въ бандеріи обратился къ владыкѣ съ рѣчью, смыслъ которой сводится къ «крѣпкому держанію русскости на этой скони русской землѣ»... Говорилъ он отчетливо, ясно, скорее – бросаль слова, гордо держась въ сѣдлѣ.

Владыка благословилъ бандерію, и автомобиль сталъ медленно продвигаться вперед. Передъ нами скакали всадники, а по бокамъ автомобиля во всю прыть бежали дѣти. Такъ мы подъѣхали вплотную къ поджидавшему владыку крестному ходу. Здѣсь всѣ мы вышли на дорогу, владыка облачился въ мантию и надѣлъ митру. Настоятель прихода въ с. Бѣлки о. Михаилъ Розманъ сказалъ привѣтственное слово, а дѣти преподнесли цвѣты. Я взглянулъ на толпу: конца краю нѣтъ...

Подъ торжественное всенародное пѣніе процесія двинулась къ мѣсту закладки храма. Впереди ѣхала бандерія, за нею – соединенный изъ нѣсколькихъ крестный ходъ, позади – духовой оркестръ и насмѣтная толпа крестьянъ изъ десятка сосѣднихъ селъ.

Владыка въ сослуженіи восьми іереевъ и протодіакона торжественно отслужилъ литургію и освятилъ основаніе храма, который строится селом Бѣлки – во имя Христа Спасителя, въ память разрушеннаго въ Москвѣ. Обойдется храмъ этому большому, богатому селу

въ поль миллиона кронь. Вотъ гдѣ жертвенность!.. Вотъ гдѣ служеніе Богу, дондеже есмь!.. Вотъ гдѣ забота о подрастающемъ поколѣніи!..

Предложенный гостямъ обѣдъ на опушкѣ рощи подъ открытымъ небомъ носилъ характеръ прекрасно наложеннаго пикника. За столъ сѣло около восьмидесяти человекъ, почти все – именитые крестьяне изъ села Бѣлки и изъ сосѣднихъ сель. Среди присутствовавшихъ были два старца, знающіе наизусть почти всю Библию. Одинъ изъ нихъ цитировалъ легко и свободно любое мѣсто. Такъ любить Святое Писаніе! Какая вѣра!..

Вернулся владыка въ Мукачево къ 4 час. дня.

Ин.[ок] Ал.[ексий]⁴³.

№ 3

Богомолы на Карпатской Руси

«...Народъ рускій для насъ больше, чѣмъ родина».

А. Герцень.

Нынѣшнимъ лѣтомъ мнѣ пришлось побывать на трехъ отпускахъ и на двухъ храмовыхъ праздникахъ, какъ на Пряшевской, такъ и на Подкарпатской Руси.

Привожу ихъ краткое описаніе.

I.

Отпущь въ Св. Николаевскомъ мужскомъ монастырѣ, что возлѣ села Иза.

Къ Св. Николаевскому монастырю подѣхалъ я въ пятомъ часу вечера. Во дворѣ засталъ я довольно большую группу паломниковъ: все семьи съ дѣтьми, съ дорожнымъ скарбомъ, чтобы въ тихой монастырской обстановкѣ провести два дня отдыха отъ тяжелой лѣтней страды. Для этихъ селянь – цѣлыхъ два дня праздника, нѣчто вродѣ Пасхи, когда отдыхаетъ весь составъ человѣческий, когда душа блаженно радуется, а сердце – любить. Лежать группами на травѣ, тихо переговариваются, рѣдко встанетъ кто-либо, перемѣнить мѣсто. Чуть гудить, точно органъ, ближняя роща. Летаютъ стрижи надъ колокольней. По несжатой еще ржи ходятъ волны, охватившія обитель золотымъ озеромъ. А вдали, по горизонту, синѣютъ горы.

Съ утра начали прибывать крестные ходы: изъ Изы, Нанкова, Горинчева, Монастырца, Нижней и Верхней Быстры, Волового и т. д. Весь обширный монастырскій дворъ наполнился пестрой толпой, такъ что буквально не продвинуться. Особенно много женщинъ и дѣтей. Тутъ же раскинулась бойко торгующая ярмарка.

Всю ночь двери храма были открыты, гдѣ до самого утра шла исповѣдь, служились молебны и панихиды.

Часовъ въ 9 началась поздняя литургія. Служилъ архимандритъ о. Алексій⁴⁴. Пѣль весь народъ. Такъ въ торжественной, но въ то же

время и уютной обстановкѣ прошель отпустить въ Св. Николаевскомъ монастырѣ.

II.

Отпустить въ Люцинѣ⁴⁵.

14 августа. Въ Люцину ѣздиль я съ іеромонахомъ о. Кассіаномъ. Три часа автобусом, часъ – по желѣзной дорогѣ, и мы въ Люцинѣ.

Село не очень большое, кажется, не больше 200 дворовъ. У о. Василия Соловьева⁴⁶ прекрасный каменный домикъ съ верандой, выходящей въ цвѣтущей садъ. Свой пчельникъ.

Пообѣдавъ и немного отдохнувъ, мы отправились въ церковь. Маленькая, съ несуразно-огромнымъ куполомъ, она напоминает скорѣ часовеньку.

Погода стоитъ прекрасная. Безмятежное небо, легкой прохладный вѣтерокъ, пахнетъ полынью и другими травами. Отовсюду слышится пѣние: со всѣхъ сторонъ стягиваются крестные ходы, нѣкоторые – за десятки километровъ. Есть отдѣльныя группы паломниковъ и изъ Польши, контрабанднымъ путемъ перебравшіеся черезъ границу. Многія селянки съ грудными дѣтьми на рукахъ.

Меня до глубины души трогаетъ и восхищаетъ религиозное рвеніе мѣстнаго народа. Приходятъ издалека, чтобы провести возлѣ святыни день или два. Горячо молятся, исповѣдуются и приобщаются св. Таинъ. И смиренно идутъ назадъ, продѣлывая тѣ же десятки километровъ, съ дѣтьми на рукахъ и съ котомкой за плечами.

Въ отпустѣ принимали участіе нѣсколько священниковъ во главѣ съ благочиннымъ Пряшевской Руси протоіереемъ о. Сергіемъ Ноаровымъ⁴⁷.

III.

Отпустить въ обители преп. Іова во Владимировой.

28 августа. Часовъ до трехъ пополудни дѣвушки убирали церковь. Нанесли массу цвѣтовъ и зелени. Начали съѣзжаться священники. Несмотря на дождливую погоду, прибыль ходъ изъ с. Бехерева⁴⁸.

Во всю ночь нѣтъ сна. Въ церкви безпрерывно идутъ службы. Народъ молится, дремлетъ и опять молится: поютъ духовныя пѣсни и тихо бесѣдуютъ о своихъ крестьянскихъ дѣлахъ.

29 августа. Безнадежно сѣрое небо, дождь и холодный ветеръ. И только къ поздней литургіи выглянуло солнце. Одинъ за другимъ стали подтягиваться крестные ходы изъ ближайшихъ сель. Началь прибывать народъ и изъ сосѣднихъ маленькихъ городишекъ: Свидника, Строквова...

Началась Божественная литургія архіерейскимъ служеніемъ: службу совершалъ владыка Виталій⁴⁹ со множествомъ сослужащихъ іереевъ.

Нашъ вѣмстительный храмъ переполненъ до отказа: нѣтъ возможности ни продвинуться, ни повернуться – сплошная стѣна.

Здѣсь въ эти часы общенародной молитвы я неволью соприкоснулся съ религіозной стихіей - да, стихіей, которая не однажды уже сметала съ лица земли всю человѣческую накипь невѣрія. Эта народная стихія – не признакъ ли обѣщаного Эдема Новому Адаму, котормъ только и жива душа человѣческая?! И эта стихія – не въ рафинированныхъ городахъ, но здѣсь, въ тишинѣ и покоѣ сель, среди дѣтей первобытного труда.

Здѣсь сохранилась еще искра Божія, которую нужно беречь и сберечь, такъ какъ не будь ея – давно уже не стало бы силъ жить.

Инокъ Алексій (Дехтеревъ)⁵⁰.

№ 4

Богомолы на Карпатской Руси.

IV.

Храмовый праздникъ въ Бехеровѣ.

12 октября.

Въ одиннадцать часовъ утра я и послушникъ Владиміръ Леонтьевъ⁵¹ отправились въ Бехеровъ на церковный праздникъ.

До Нижней Поляны мы добрались на автобусъ, а далѣе – пѣшкомъ. Въ небольшой, по-лѣтнему уютной рощицѣ устроили приваль, подкрѣпили свои силы, отдохнули и – опять въ дорогу.

Была прекрасная, солнечная погода. Шли и мирно бесѣдовали въ тепломъ благоуханіи чуть движимаго вѣтерка, въ яркомъ, солнечномъ блескѣ, какъ вдругъ... изъ-за ближайшей горы надвинулась туча, и черезъ минутъ полилъ дождь. Мы едва успѣли подъ крышу ближайшей хижи.

Быстро стемнѣло. И когда дождь прошель, былъ уже вечеръ. Однако мы храбро пустились въ дальнѣйшій путь, подымались куда-то въ гору – безъ руля и безъ вѣтриль, потомъ сползали съ нея по колѣни въ липкой грязи, въ совершенной темнотѣ - и только чудомъ добрались до Бехерева. Продрогли, измокли, перепачкались, устали.

Ну что бы намъ было переночевать въ гостепрѣимной хижѣ!.. Но братъ Владиміръ – человѣкъ военный до мозга костей.

– Пойдемъ да пойдемъ!..

Вотъ и пошли. И только въ прекрасномъ, свѣтломъ и тепломъ домѣ священника о. Алексѣя Омеляновича⁵² нѣсколько пришли въ себя: переодѣлись, обогрѣлись и засѣли за скромный, но обильный ужинъ.

13 октября.

Православная церковь въ Бехеровѣ небольшая, каменная, въ открытомъ полѣ, возлѣ стараго тракта Будапешть-Варшава... До вой-

ны здѣсь взадъ и впередъ сновали сотни автомобилей, шли одинъ за другимъ обозы, теперь же только изрѣдка продребезжить телѣга, да промчится случайный велосипедистъ. Пѣшеходовъ совсѣмъ не видно. Такъ и лежитъ въ предсмертной агоніи старый, выдавшій виды трактъ. Пройдетъ еще нѣсколько лѣтъ, и онъ превратится въ обычную малопрѣзжую дорогу.

Отстояли Божественную литургію. Здѣсь хора нѣтъ. Поетъ весь народъ. Мотивы мѣстные, но не расходящіеся съ общекарпатскими. Поютъ довольно стройно, но не дѣлятся на голоса, въ унисонъ. Управляетъ народнымъ пѣніемъ кураторъ.

Газды одѣваются такъ же, какъ и всюду на Пряшевской Руси. Но женщины носятъ длинныя платья, простенькій цвѣтной корсажъ и на головѣ – широкій плоскій чепецъ (платокъ, схожій съ чепцомъ) совершенно бѣлаго цвѣта. Совсѣмъ Нормандія. И волосы у всѣхъ женщинъ бѣлокурые, и лица – блѣдныя, сѣверныя.

Народу въ церкви было много, но все свои. Изъ сосѣднихъ селъ почти никто не пришелъ. Сказали прекрасныя проповѣди о. Алексій Омеляновичъ, о. Василій Соловьевъ, о. Андрей Цуглевичъ⁵³ и о. Александръ Володуцкій⁵⁴. Настроение было хорошее, молитвенное, благоговѣйно-торжественное.

Вечеромъ совершилъ прогулку по селу. Село небольшое, но довольно зажиточное. Почти всѣ дома выстроены прочно, съ деревянными полами, съ пятью-шестью окнами. Возлѣ каждаго дома – фруктовая рощица. Тутъ же вдоль села протекаетъ небольшая рѣчка.

А вокругъ – горы...

Инокъ Алексій (Дехтеревъ)⁵⁵.

№ 5

Пасхальные дни въ Мармарошской долинѣ.

«Гляньте и знайте, что въ этой
испоконъ вѣка русской землѣ
жилъ и будетъ жить русскій народъ.
Знайте, что здѣсь русскій духъ
и русская традиція! Они нами
наслѣдованы! Мы ихъ хранимъ и
хранить будемъ!..».

П.С. Фодоръ.

Глава православной Мукачево-Пряшевской епархіи епископъ Дамаскинъ ежегодно проводитъ Пасху среди народа въ Мараморошской долинѣ. И въ этомъ году владыка рѣшилъ провести Свѣтлые Дни въ историческихъ селахъ: Хустѣ, Изѣ, Липшѣ, Горинчево и др.

Ровно въ 4 ч. дня въ Страстную субботу у подъѣзда Епархіального управления прогудѣлъ автомобиль. Сборы были короткими, и черезъ

поль часа мы уже оставили за собой Мукачево. Владыку сопровождали діаконъ о. Серапіонъ⁵⁶ и я – въ качествѣ епархіального сотрудника – корреспондента.

Быль тотъ прелестный часъ, когда солнце еще не зашло, но уже потеряло свой яркій дневной свѣтъ и какъ бы начало медленно погасать. Этотъ предзакатный часъ любили наши изографы, ибо въ прозрачности далей рельефнѣе выдѣлялся фонъ для удивительныхъ твореній ихъ проникновеннаго духа.

Пролился небольшой дождь, и отъ этого еще ярче зазеленѣли поля и забѣлѣли цвѣтушія черешни. И какъ-то странно было представить себѣ, что всего три дня тому назадъ я ѣхалъ лошадьми среди снѣжныхъ Верховинскихъ полей, насквозь продуваемый холоднымъ ветромъ.

Какой контрастъ: тамъ, на Пряшевской Руси, - медленно ниспадающій снѣгъ, а здѣсь, на Подкарпатской Руси, - цвѣтушіе сады. И не только въ природѣ такая разница: она – и въ характерѣ народа. Верховинскія села несравненно суровѣ здѣшнихъ, подкарпатскихъ.

Проехали Берегово съ его обширными виноградниками. На западѣ небо стало густо-янтарнымъ, но надъ головой оно все еще голубѣло нѣжными тонами бирюзы.

Виноградные сады здѣсь тянутся на добрый десятокъ километровъ. Подъ лозы использованы буквально всѣ холмы, до самаго села Бенья съ живописной рѣкой Боржавой. Здѣсь – уголокъ Мадьяріи и, долженъ сказать, культурный уголокъ и богатый. Газды-карпатороссы многому могутъ здѣсь поучиться, но поучиться въ земномъ аспектѣ, гдѣ въ трехмѣрномъ мірѣ достигнуто все, что только мыслимо. Но не ищите здѣсь духовныхъ ценностей... И если вы хотите соприкоснуться съ духовнымъ горѣніемъ, не задерживайтесь здѣсь долго, а спѣшите далѣе, въ Русскую Долину...

Въ Ардовцахъ насъ захватили уже первые сумерки, тихій часъ отдыха, когда, подымая по дорогамъ пыль, возвращаются съ полей стада, когда на завалинкахъ мирно бесѣдуютъ газды, дѣлясь впечатлѣніями дня.

Городъ Севлюшъ промелькнулъ уже въ огняхъ, и къ восьми часамъ вечера мы были въ Хустѣ. У дверей интерната владыку встрѣтилъ архимандритъ Алексій и повелъ насъ всѣхъ въ свои покои.

Здѣсь, въ Хустѣ, уже совершенное лѣто. Открыты окна, отовсюду слышны оживленные голоса.

Быстро пролетѣло время до полуночи, когда началась Свѣтлая Заутреня. Сослужили владыкѣ архимандритъ Алексій, іеромонахъ Лука⁵⁷ и оба діакона. Пѣлъ весь народъ, переполнившій обширный храмъ.

Въ этомъ всенародномъ пѣніи мнѣ слышится всегда властный голосъ Древней Руси, когда вся жизнь ея – до самыхъ глубинъ – была проникнута религиознымъ чувствомъ, когда, казалось бы, самое малое дѣло было согрѣто тепломъ и свѣтомъ молитвенной традиціи.

Какіе напѣвы!.. Какая въ нихъ давняя старина!.. Вѣдь именно пасхальныя мелодіи особенно древни, считая своимъ началомъ знаменитый паспѣвъ, чудомъ сохранившійся только на Карпатахъ. Подъ это пѣніе нѣкогда молились русскіе цари.

Въ концѣ заутрени владыка сказаль большую проповѣдь, производшую на слушателей сильное впечатлѣніе. Я видѣль оживленные вниманіемъ лица, видѣль горячіе внутреннимъ огнемъ взоры, и въ душѣ пѣла радость: да, здѣсь нѣтъ еще того равнодушія къ вѣрѣ, которое охватило міръ.

Послѣ литургіи было освященіе пасокъ. Сотни корзинокъ съ куличами размѣстились возлѣ церкви. Въ каждый куличъ была воткнута горящая свѣча. И этотъ зажженнымъ блескомъ, въ нѣдрахъ прекраснаго пасхальнаго утра.

Медленно продвигался владыка среди этого трепещущаго свѣта. Впереди несли крестъ, хоругви и образа; позади шло духовенство, шель хоръ, все время радостно возглашая: «Христось воскресе изъ мертвыхъ...». И ему вторило пѣніе жаворонковъ въ лазури наступающаго дня. И еще запечатлѣлось въ памяти: когда мы шли черезъ дворъ въ церковь, ярко сіяла чуть ущербленная луна. Когда же вышли изъ церкви, тотъ же дворъ былъ залитъ солнечнымъ блескомъ.

Разговлялись мы у о. архимандрита и спали не болѣе двухъ часовъ.

Съ утра – трезвонъ во всѣ колокола. Звонари – любители мальчики. Они маячатъ въ солнечныхъ бликахъ, нарядженные въ разноцвѣтныя рубашечки, въ своемъ изумительномъ мажорѣ. Для нихъ Пасха – не только праздникъ, но болѣе чѣмъ праздникъ: совсѣмъ особый міръ, насыщенный неисчерпаемымъ запасомъ радостнаго блеска и шума.

Совсѣмъ по-лѣтнему жаркій день. И вѣтеръ съ юга – слегка влажный... Ярко горитъ на солнцѣ зелень. Чуть колышутся вѣтви цвѣтущихъ деревьевъ. И небо такое чистое, такое синее, почти цвѣта индиго, что кажется, будто его только что отмыли отъ сѣверныхъ тучъ и приготовили спеціально къ празднику.

Продолжали нашъ путь на автомобиль. Проѣхали Изу и къ часу дня прибыли въ Горинчево. Еще въ Хустѣ къ владыкѣ присоединились архимандритъ Алексѣй – благочинный Хустскаго округа и іеромонахъ о. Николай – секретарь Епархіального управления.

Здѣсь, подъ отвѣсными лучами солнца, ждалъ уже владыку крестный ходъ. Вокругъ тѣснилась масса народа. Впереди крестнаго хода

стояль съ крестомъ архимандрить Матфей⁵⁸ и съ нимъ – іеромонахъ о. Антоній⁵⁹. Архимандрить сказаль привѣтственное слово. Затѣмъ владыкъ преподнесли хлѣбъ-соль и цвѣты.

Владыка поблагодариль присутствующихъ за встрѣчу, и всѣ медленно направились въ церковь, гдѣ была отслужена соборне вечерня. Сослужили владыкъ архимандрить Алексѣй, архимандрить Матфей, іером. Антоній и іеродіаконъ Серапіонъ. И здѣсь, какъ и въ Хустѣ, владыка произнесъ большую проповѣдь, что онъ неизмѣнно дѣлалъ и во всѣхъ послѣдствующихъ селахъ. Всего имъ было сказано шесть проповѣдей, посвященныхъ Воскресшему Христу.

Весь народъ не смогъ умѣститься въ церкви, множество крестьянъ осталось во дворѣ и въ полѣ, образовавъ внушительную толпу. Особенно много было дѣтей.

Глазамъ больно отъ этой стихійности красокъ, захлестнувшихъ прицерковную лужайку. Здѣсь Пасха ощутимѣе, нежели въ городѣ, и весна здѣсь очевиднѣе.

Въ Липшѣ – огромный, внѣшне законченный храмъ. Здѣсь та же толпа, что и въ Горинчевѣ, то же пѣніе всего народа, тѣ же дѣти – со свѣтлыми лицами, такими чудесными, живыми глазами.

Къ вечеру прибыли въ Липецкій женскій монастырь. Внизу, возлѣ шоссе, ждали владыку старецъ о. Кассіанъ и іеромонахъ Пантелеимонъ⁶⁰, а у ограды обители – вся община во главѣ съ игуменіей матушкой Параскевой⁶¹. Здѣсь былъ отслуженъ молебень архимандритомъ Алексѣемъ, игуменомъ Діонисіемъ⁶², іеросхим. Кассіаномъ, іером. Пантелеимономъ и іеродіакономъ Серапіономъ. Пѣль хоръ монахинь. Нѣкоторыя пѣснопѣнія исполняла вся церковь. Было торжественно и особенно хорошо въ этой обстановкѣ тепла и уюта. Затѣмъ игуменія Параскева предложила отъ имени насельницъ обители владыкъ и присутствующимъ чай. На ночь владыка и всѣ мы вернулись въ Хустъ.

Вотъ и второй день Пасхи. Къ литургіи прибыли въ Изу, центр православнаго движенія, гдѣ владыку встрѣтилъ съ крестнымъ ходомъ архимандрить Амфилохій⁶³.

Здѣсь собралось для встрѣчи владыки не менѣе трехъ тысячъ человекъ. Прекрасно пѣль большой сельскій хоръ. Сослужили владыкъ архимандрить Алексѣй, архимандрить Амфилохій, іеросхимонахъ Кассіанъ, іеромонахъ Николай и іерод. Серапіонъ. Да, здѣсь, въ самомъ центрѣ Марамороша, особенно жива чистая вѣра, жива подлинная религіозность. Это чувствуешь на каждомъ шагу. И какъ запоминающе красивы здѣсь дѣти въ своемъ молитвенномъ горѣніи!.. Именно изъ этой дѣтской среды непременно когда-нибудь появится свой карпаторусскій преподобный Сергій, который

озарить страну свою небывалымъ духовнымъ свѣтомъ и къ которому потянутся сосѣдніе народы, извѣрившіеся въ матеріальной культурѣ. Особенно поразилъ меня одинъ мальчикъ, чѣмъ-то даже похожій на отрока Варфоломея. Онъ стоялъ совсѣмъ близко отъ меня и беззвучно, одними только глазами, молился. Кто онъ?.. Какъ зовуть его?.. Не знаю. Но я его не забуду никогда.

Послѣ Божественной литургіи состоялся парадный обѣдъ у предсѣдателя общины Дмитрія Кемень.

Свою праздничную поѣздку владыка завершилъ селомъ Кошелево, гдѣ тоже соборне была отслужена вечерня. Народу собралось великое множество, такъ что мированіе длилось добрыхъ два часа.

Въ обратный путь мы двинулись на закатъ солнца. Долго отдыхали въ Хустѣ у гостепріимнаго архимандрита Алексѣя и въ Мукачево вернулись около двѣнадцати часовъ ночи.

Долго не могъ уснуть я въ эту ночь. Предъ моими глазами проходили крестные ходы, двигались толпы крестьянъ и живописныя группы дѣтей, слышался торжественный хораль: «Христось Воскресе изъ мертвыхъ...». И всюду высились цвѣтуція деревья, и весь окружающій міръ, казалось, внѣдрился въ самое сердце.

Да святится имя твое, благословенная Подкарпатская Русь!

Инокъ Алексій (Дехтеревъ).

Мукачево, апрѣль 1936 г.⁶⁴

ПРИМЕЧАНИЯ

1. *Нивьер А.* Православные священнослужители, богословы и церковные деятели русской эмиграции в Западной и Центральной Европе. 1920-1995: Биографический справочник. М.: Русский путь; Париж: YMCA-Press, 2007. С. 59-60.

2. *Harbulova L.* Lodomirovské reminiscencie. Prešov, 2000. С. 85-86.

3. *Колунаев В.* Православная книга русского зарубежья первой половины XX века. Из истории типографии братства Иова Почаевского. Волинь-Карпаты 1903-1944. М.: «Пашков дом», 2010. С. 104-107.

4. *Бувеский А.* Алексій (Дехтерев) // Православная энциклопедия. Т. 1. М., 2000. С. 665.

5. *Киреев А., прот.* Епархии и архиереи Русской православной церкви в 1943-2002 гг. М., 2000. С. 199-200.

6. *Бахметьева Е.* Три ипостаси Александра Дехтерева // Вильнюс. 1993. № 7. С. 123-138.

7. Слово при наречении во епископа Пряшевского высокопреподобного о. архимандрита Алексія (Дехтерева) в Праге 3 февраля 1950 г. // Свет православия. Пряшев. 1950. № 2. С. 22.

8. Лібава (сучасн. Лієпяя), портове місто в Латвії.

9. Буевский А. Указ. соч.
10. Русский пароход на месте гибели «Титаника» // Утро России. 1912. 3 мая.
11. Вечернее время. 1912. 26 (13) июня; Вечернее время. 1912. 27(14) июня.
12. Дехтерев А. Неокрепшие крылья: Стихотворения: 1905-1906 гг. Вильна: Электротип. Ш.И. Лихтмахера, 1906. 66 с.
13. Алексей (Дехтерев Александр Петрович). Архиепископ Виленский и Литовский, писатель // Русские в истории и культуре Литвы. Историко-биографические очерки. Вильнюс, 2008. С. 454.
14. Штырлова М. Дехтерёв Александр (19.04.1889-19.04.1959, Вильнюс, СССР, Литовская ССР). URL: <http://russianscout.org/examples/85--19041889-19041959.html> (дата обращения: 17.05.2013).
15. Дехтерев А. О чем нельзя забыть (Из воспоминаний бывшего старшего скаута Дона) // За правду. 1949. № 34.
16. Novy pravoslavny biskup na Presovsku // Vestnik pravoslavneho exarchatu Moskevskje Patriarchie v Ceskoslovensku. 1950. 1 unora. С. 21.
17. Емельянов Н. Представители русского зарубежья, за Христа пострадавшие // Материалы 18-й ежегодной богословской конференции ПСТГУ / М. Изд-во ПСТГУ. 2008. Т. 1. С. 235.
18. Harbulova L. Op. cit. С. 86.
19. Колупаев В. Указ. соч. С. 106.
20. Алексей (Дехтерев), инок. Белый крин (Очерк Домбокскаго девичьяго монастыря). Ужгород, 1936; Його ж. Сокровище неоцененное (Очерк православного девичьяго монастыря в Липши на Подкарпатской Руси). Ужгород: Подкарпатська Русь, 1936.
21. Колупаев В. Указ. соч. С. 106.
22. Алексей (Дехтерев), иеромонах. Необычайная радость // Журнал Московской патриархии. 1945. № 10. С. 12-13.
23. Письма патриарха Алексия I в Совет по делам Русской православной церкви при Совете народных комиссаров - Совете министров СССР. Т. 1. 1945–1953 гг. / Под ред. Н.А. Кривовой; отв. сост. Ю.Г. Орлова; сост. О.В. Лавинская, К.Г. Ляшенко. М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2009. С. 729.
24. Алексей (Дехтерев), архимандрит. Мой путь на родину // Журнал Московской патриархии. 1949. № 10. С. 58
25. Алексей (Дехтерев), архимандрит. День Святой Троицы в обители преподобного Сергия // Журнал Московской патриархии. 1949. № 7. С. 4-6; Його ж. Из жизни Троице-Сергиевой лавры // Журнал Московской патриархии. 1949. № 9. С. 7-10; Його ж. Мой путь на родину // Журнал Московской патриархии. 1949. № 10. С. 58.
26. Беседа с о. архимандритом Алексием (Дехтеревым) // Вестник православного экзархата Московской патриархии в Чехословакии. 1949. 15 декабря. С. 199.
27. На общем собрании Пряшевской епархии кандидатом на православную кафедру в Пряшеве избран о. архимандрит Алексей (Дехтерев) // Свет православия. Пряшев. 1950. № 1. С. 7-8.

28. Церковное наречение избранных во епископы // Свет православия. Пряшев. 1950. № 2. С. 21.
29. Хроника [наречение и хиротония архимандрита Алексия (Дехтерева) во епископа Пряшевского] // Журнал Московской патриархии. 1950. № 3. С. 10.
30. Хиротония пряшевского епископа // Свет православия. Пряшев. 1950. № 3. С. 40.
31. *Алексий, епископ Пряшевский*. «И мир, и безмятежие даруя...». Вклад православной церкви в дело мира. 1950-1951 гг. Пряшев, 1952. 152 с.
32. Письма патриарха Алексия I в Совет по делам Русской православной церкви при Совете народных комиссаров – Совете министров СССР. 1945-1970 г. / [под ред. Н.А. Кривовой; отв. сост. Ю.Г. Орлова; сост. О.В. Лавинская, К.Г. Ляшенко]. М., 2009. С. 116.
33. *Новинский В., прот.* Очерк истории православ'я в Литве. Вильнюс, 2005. С. 485.
34. Архиепископ Алексей (Дехтерев) (1955-1959). URL: <http://www.orthodoxy.lt /ru/pravyashchie-arkhierei/111-arkhiiepiskop-aleksej-dekhterev> (дата обращения: 17.05.2013).
35. *Лавринец П.* Эмигрантский текст в переписке «возвращенцев» (А.П. Дехтерев, А.П. Ладинский, Н.Я. Рощин) // Toronto Slavic Quarterly. Academic Electronic Journal in Slavic Studies. № 34. Fall 2010 (URL: http://www.utoronto.ca/tsq/34/tsq34_lavrinets.pdf (дата обращения: 17.05.2013)).
36. Архиепископ Виленский и Литовский Алексий (Некролог) // Журнал Московской патриархии. 1959. № 3. С. 34-36.
37. Др. Дамаскин (Грданички) // *Сава Вуковић*. Српски јерарси од деветог до двадесетог века, Евро Београд, Унирекс Подгорица, Каленић Крагујевац, 1996. С. 149-150; *Пено В., Розинская М.* Дамаскин (Грданички) // Православная энциклопедия. Т. XIII. М. : Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2006. С. 688-689.
38. Дамаскин (Грданички). Народ. 20 червня 1892 р. в Лесковцях (Сербія). Закінчив духовну семінарію св. Савви, Санкт-Петербурзьку духовну академію, філософський ф-т Фрібурзького університету (Швейцарія). Працював викладачем белградської духовної семінарії, секретарем Сербської патріархії, доцентом богословського ф-ту Белградського університету. Мучачівсько-Пряшівський єпископ (1931-1938 рр.). З 1938 р. – єпископ Американсько-Канадський, з 1939 р. – єпископ Банатський. З 1947 р. – митрополит Загребський. Помер 7 жовтня 1969 р. в Белграді. Дет. див.: *Дамаскин (Давидович), иеродиак*. Кончина митр. Загребского Дамаскина // ЖМП. 1970. № 4. С. 48-50; Кассіан (Корепанов) народ. бл. 1870-1875 рр. в Уфимській губернії. У 1901 р. вступив послушником до відомого старця Йосифа (Літовкіна) в Оптинську пустинь Ковельського повіту Калузької губернії. У 1904 р. переїхав на Афон, де провів більше 30 роки, з них три проживав у повному усамітненні у гірській печері. У 1934 р. о. Кассіан переїхав до Чехословаччини. Зарахований до числа братії монастиря Іова Почаївського в Ладомировій на Пряшівщині. Працював у складі редакційної ради, регулярно друкувався на шпальтах газети «Православная Карпатска Русь», журналу «Православный Карпаторусский вѣстник». На Підкарпатську Русь прибув

вперше у червні 1935 р., щоб взяти участь у роботі конференції православного духовенства при монастирі Святого Миколая в с. Іза-Карпутлаш. У 1936 р. призначений духівником Липчанського жіночого монастиря. У травні 1936 р. їздив до Болгарії, де збирав кошти для будівництва храмів на Підкарпатській Русі. У 1937 р. о. Кассіан виїхав до Почаївської лаври, але надалі підтримував постійні зв'язки з Липчанським монастирем та Єпархіальним управлінням. У кінці 1939 р. ієросхимонах Кассіан повернувся на Афон. Помер 29 вересня 1942 р. Дет. див.: *Алексий (Дехтерев), инок*. Сокровище неоцененное (Очерк православного девичьего монастыря в Липши – на Подкарпатской Руси). Ужгород, 1936. С. 25; Приїздъ на Карпатскую Русь афонскаго старца ієросх. о. Кассіана // Православный Карпаторусский Вѣстникъ. 1936. № 2. С. 11; *Шкаровский М.* Русские обитатели Афона в XX веке: наиболее известные насельники // <http://spbda.ru/news/a-2313.html>

39. Аверкій (Таушев) народ. 19 жовтня 1906 р. в Казані. Проживав у Болгарії (1920-1931). Закінчив богословський ф-т Софійського університету. У 1931-1940 рр. перебував на Підкарпатській Русі. Працював чиновником Єпархіального управління. У Свято-Миколаївському чоловічому монастирі в с. Іза-Карпутлаш пострижений в чернецтво. У 1932 р. єпископом Дамаскином рукоположений у сан ієромонаха. Обслуговував приходи у с. Нанково та Бороняво на Хустщині. З вересня 1932 р. помічник настоятеля, а з серпня 1934 р. настоятель православного приходу в Ужгороді. У 1937 р. зведений у сан ігумен. У 1938 р. переведений в Мукачево, адміністратор частини Мукачівсько-Пряшівської єпархії на території королівства Угорщини. Референт Єпархіального управління, зведений у сан протосингела. У 1940 р. виїхав до Сербії, а з 1944 р. проживає у Відні. Архімандрит. Настоятель Синодального домового храму Св. рівноапостольного великого князя Володимира в Мюнхені. У 1951 р. переїхав до США, викладач, ректор Свято-Троїцької духовної семінарії (1952-1976 рр.). З 1953 р. – єпископ Сіракузький. Настоятель Св. Троїцького монастиря (1960-1976 рр.). З 1961 р. – архієпископ. Постійний член Архієрейського Синоду РПЦЗ. Автор цілого ряду книг. Помер 10 квітня 1976 р. Дет. див.: *Анашкин Д.* Архиепископ Аверкий (Таушев Александр Павлович) // Сповідники та подвижники Православної Церкви на Закарпатті в XX ст. / Авт. кол.: Ю. Данилець – голова авт. кол., архієпископ Феодор (Мамасуєв), архієпископ Антоній (Паканич), прот. О. Монич, А. Світлинець, Д. Анашкін, С. Канайло, В. Міщанин, ієромонах Пімен (Мацола), прот. В. Юрина. Ужгород, 2011. С. 231-241; *Кнорре Б.* Аверкий (Таушев) // Православная энциклопедия. Т. I. М.: Церковно-научный центр «Православная энциклопедия», 2000. С. 130-131.

40. Полончак Георгій, священик (1900-1976). Служив в с. Задне (Приборжавське) Іршавського р-ну Закарпатської області.

41. *Алексий (Дехтерев), инок*. Три конференции // Православный Карпаторусский вестник. 1935. № 1. С. 6-7.

42. Див.: *Данилець Ю.* Архиепископ Ионафан (Кополович): документы и материалы // Русин. Международный исторический журнал / Отв. ред. С.Г. Суляк. 2008. №3-4 (13-14). С. 148-159.

43. *Алексій (Дехтерев), инок*. Освящення основи храму в селі Бьлки // Православний Карпаторусський вестник. 1935. № 1. С. 14-15.

44. Олексій (Кабалюк), архімандрит (1887-1947). Канонізований УПЦ в 2001 р. Дет. див.: *Данилець Ю.* Преподобний Олексій (Кабалюк) карпаторуський сповідник // Сповідники та подвижники Православної Церкви на Закарпатті в ХХ ст... С. 7-24.

45. Люцина (нині Лучіна, слов. *Lúčina*) село в Словаччині в окрузі Пряшів Пряшівського краю.

46. Соловйов Василій, священник (1895-1949). Народ. 16 грудня 1895 р. в с. Ілемно Солецького р-ну Псковської (нині Новгородської) обл. Випускник Псковської духовної семінарії. Учасник Першої світової війни. Навчався у Варшавському та Празькому університетах. Єпископом Празьким Сергієм (Корольовим) рукоположений у сан диякона 14 жовтня 1926 р. В сан священника рукоположений архієпископом Серафимом (Ляде). Служив у Сх. Словаччині (Межилаборці, Чертіжне, Валентовці, Ребрин, Лютин). У 1940 р. призначений адміністратором православних приходів у Словаччині. Помер 28 грудня 1949 р. Дет. див.: *Феодорович В.* Светлой памяти о. Василия Соловьева // Свет православия. 1950. № 2. С. 28-29; *Алексій (Дехтерев), архімандрит*. Друг молодежи. (Памяти протоиерея о. Василия Соловьева) // Свет православия. 1950. № 2. С. 29-31.

47. Ноаров Сергій, священник. Народ. 1881 р. в с. Знаменське Костромської губернії. Закінчив духовну семінарію. Учасник Громадянської війни. Емігрував до Болгарії та Сербії, потім виїхав до Італії. Настоятель Свято-Миколаївського храму в Барі (1926-1931). Пізніше знову переселився до Сербії. Працював позаштатним священником Свято-Троїцького храму в Белграді, а потім священником російського домового храму при притулку для старих у Вождовці (Белград). У 1935 р. згадується благочинним православних приходів на Пряшівщині. У 1937 р. був духівником Свято-Різдва-Богородицького монастиря в с. Липча. Помер у Белграді не раніше 1950 р. Дет. див.: *Нивьер А.* Указ. соч. С. 350-351; Списки русской церковной эмиграции в Сербии. URL: <http://www.srpska.ru/article.php?nid=2261&sq=19,238&срурт> (дата обращения: 17.05.2013).

48. Бехерів (словац. *Bechero*) – село в Словаччині Бардіївського округу Пряшівського краю.

49. Віталій (Максименко), архієпископ (1873-1960). Настоятель монастиря Св. Іова Почаївського у Ладомировій (Словаччина). Архієпископ Східно-Американський і Джерсітський. Член Синоду РПЦЗ.

50. *Алексій (Дехтерев), инок*. Богомолы на Карпатской Руси // Православный Карпаторусский вестник. 1935. № 2. С. 9-10.

51. Іов (Леонтьев), архімандрит (1894-1959). Народ. 14 березня 1894 р. в Москві. Учасник Першої світової та громадянської війни. Емігрував до Франції, а в 1924 р. до Чехословаччини. У монастирі в Ладомировій прийняв чернецтво У 1944 р. переїхав до Німеччини, настоятель монастиря Св. Іова Почаївського в Мюнхені.

52. Омелянович Олексій, священник (1898-1974).

53. Цуглевич Андрій, священник (1897-1989).
54. Володуцький Олександр, священник.
55. *Алексий (Дехтерев), инок*. Богомолы на Карпатской Руси // Православный Карпаторусский вестник. 1935. № 3. С. 10.
56. Серапіон (Іваник), схиігумен (1911-1980).
57. Лука (Рушак), схиієромонах (1902-1983). Засновник монастиря Св. Пантелеймона в м. Хуст-Колесарево.
58. Матфей (Вакаров), архіандрит (188-1953). Настоятель Св. Миколаївського монастиря в с. Іза-Карпулаш.
59. Антоній (Волошук), архіандрит (1900-?).
60. Пантелеймон (Кундря), архіандрит (1898-1950).
61. Параскева (Ніна) (Прокоп), схиігуменя (1896-1967). Засновниця жіночого православного чернецтва на Закарпатті. Настоятелька Липчанського та Мукачівського монастирів.
62. Діонісій (Пирко), ігумен. Дата і місце народження не відомі. Походив з родини емігрантів-заробітчани. У 1914 р. згадується як ієромонах, насельник Свято-Тихонівського монастиря в м. Саут-Канаан (шт. Пенсільванія, США). У 1922 р. в «Американському православному віснику» згаданий як ігумен, настоятель православного храму в м. Бруксайд (шт. Алабама, США) в юрисдикції Північно-Американської митрополії Руської православної церкви. У 1925 р. разом з архіандритом Олексієм (Кабалюком) пожертвував для будівництва жіночого монастиря в с. Липча Хустського округу 20 тис. чеських крон. У серпні 1927 р. направлений тимчасово керуючим Карпаторуською православною церквою архіандритом Олексієм (Кабалюк) до Липчанського монастиря на посаду священника. 22 квітня 1928 р. правління Липчанського монастиря звернулося до єпископа Серафима (Іванович) з проханням затвердити ігумена Діонісія на посаді служашого священника. У документі за квітень 1931 р. ігумен Діонісій згадується вже як духівник монастиря. У цьому ж документі зазначалося, що він часто хворів і не міг у повній мірі виконувати свої функції духівника. У 1936 р. виїхав до Польщі. Подальша його доля не відома.
63. Амфилохій (Кемінь), архіандрит (1888-1944).
64. *Алексий (Дехтерев), инок*. Пасхальные дня въ Мармарошской долинь // Православный Карпаторусский вестник. 1936. № 2. С. 6-9.